

Joensuun seudun opetustoimen sosiaalisen median opetuskäytön ohje

1. Sosiaalisen median opetuskäyttö

Yleistä

Tämä on erillinen, Joensuun seudun TVT-suunnitelmaan liittyvä ohje siitä, kuinka ja millä ohjeistuksella seudun opetustoimessa voidaan hyödyntää sosiaalista mediaa.

Taustadokumentteina on käytetty opetushallituksen sosiaalisen median opetuskäytön suosituksia, <http://www.oph.fi/>.

Mitä on sosiaalisen median opetuskäyttö?

Sosiaalisen median opetuskäyttöä voi olla hyvin monenlaista eikä raja opetuksen ja viestinnän välillä ole selkeä. Epäselvissä tilanteissa on neuvoteltava esimiehen kanssa.

Sosiaalisen median opetuskäyttö voi olla opettajan ja oppijoiden välistä, oppijoiden keskinäistä sekä oppijoiden, opettajan, huoltajien, oppilaitoksen/koulutusalan ja ulkopuolisten tahojen välistä.

Yksinkertaistettuna opetuskäyttöä on kaikki toiminta, jossa kysymys on opetuksesta ja oppimisesta. Myös työelämäjaksot ja erilaiset opetukseen liittyvät projektit sekä itsenäinen ja yksilöllinen oppiminen kuuluvat opetuskäytön piiriin.

Esimerkkejä sosiaalisen median opetuskäytöstä:

- Yksittäisten verkkopalveluiden hyödyntäminen
- Kokonaisten verkko-oppimisympäristöjen rakentaminen
- Oppilaitoksen yhteisöllisten toimintaympäristöjen luominen, jossa opetustapahtumaan osallistuu opettajien ja oppijoiden lisäksi myös muita toimijoita

Sosiaalisen median edut opetuksessa

Sosiaalisen median käyttö on tärkeä kansalaistaito ja oleellinen osa työelämätaitoja. Sosiaalisen median välinein voi tuottaa, varastoida ja jakaa aineistoja, oppia, ideoida, keskustella ja ratkaista ongelmia yhteisvoimin. Sosiaalinen media tukee yhteistoiminnallista pedagogiikkaa. Sosiaalisen median palveluiden avulla on helppoa ylittää oppiaineen ja oppilaitoksen rajoja sekä tehdä kansainvälistä yhteistyötä. Vuorovaikutuksen helppous ja käyttäjien saavutettavuus antavat lisäarvoa koulun ja oppilaitoksen väliseen yhteistyöhön.

2. Sosiaalisen median opetuskäytön eri palvelut ja niiden käyttöön ottaminen

Sosiaalisen median opetuskäyttöön liittyvät palvelut

Internetissä on saatavilla erilaisia peruskäyttöön ilmaisia sosiaalisen median palveluita, joita on mahdollista hyödyntää opetuksessa ja opiskelussa.

Sosiaalisen median opetuskäytön palvelut Joensuun seudun oppilaitoksissa jakaantuvat kolmeen kategoriaan:

- 1) **Joensuun seudun kuntien tai Pohjois-Karjalan Tietotekniikkakeskuksen (PTTK) tarjoamat sosiaalisen median palvelut**, jotka toimivat opetusverkon tunnuksilla ja joihin tarjotaan teknistä ja pedagogista tukea. Näitä ovat esim. Wilma.
- 2) **Ulkopuolisen tahon tarjoamat ns. tunnustetut sosiaalisen median palvelut**, joihin tarjotaan rajoitetusti tukea. Näitä ovat Facebook, Instagram, Snapchat, Twitter, Wordpress, Googlen palvelut (Sivustot, Drive, Dokumentit, Ryhmät, Blogger), Picasaverkkoalbumit, Kartat, Google+, Talk, Gmail, Kalenteri) Microsoftin palvelut, (SkyDrive, Office Web Apps, Kartat, Hotmail / Outlook, Kalenteri) ja Wikispaces.
- 3) **Muut ulkopuolisen tahon tarjoamat palvelut**, joihin ei ole tarjolla tukea.

Sosiaalisen median palvelujen avaamisen käytänteet opetuskäyttöä varten

- 1) Tämä dokumentti linjaa sosiaalisen median opetuskäytön periaatteet.
- 2) Oppilaitos itse linjaa sosiaalisen median opetuskäytöstä tämän dokumentin pohjalta.
- 3) Opettaja käyttää sosiaalisen median palveluita opetuksessa oman harkintansa mukaan oppilaitoksen linjausten mukaisesti.

Mikäli sosiaalisen median palvelu avataan viestintää varten, noudatetaan koulutuksen järjestäjän ja PTTK:n ohjeistusta.

Sosiaalisen median opetuskäytössä noudatetaan henkilötietolakeja ja asetuksia. Luottamuksellista tietoa ei missään tilanteessa saa viedä sosiaalisen median palveluihin.

Käyttäjäprofiilien luominen

Opettajan kohdalla suosituksena on käyttää ensisijaisesti erikseen luotua asiantuntijaprofiilia. Mikäli palveluntarjoajien käyttöehdot eivät salli kahta eri profiilia samalle käyttäjälle, opettaja voi käyttää harkintansa mukaan henkilökohtaista profiiliaan. Oppijat luovat tarvittaessa omat käyttäjäprofiilinsa huomioiden eri palveluntarjoajien käyttöehdot ja ikäraajat.

Lupa verkkopalvelujen käyttöön

Joensuun seudun kuntien tai PTTK:n hankkimien palveluiden käyttöön ei tarvitse pyytää oppijoilta erillistä lupaa. Näitä ovat esimerkiksi opetusverkon tunnuksilla toimivat palvelut. Muiden palveluiden osalta voidaan tarvita erillinen lupa.

Opetuksessa tarvittavien verkkopalvelujen käyttöön voi liittyä myös seuraavia tarkennuksia:

1) Palvelut, joihin ei tarvita tunnuksia eikä tallenneta yksilöityä tietoa

- Ei tarvita oppijan tai huoltajan suostumusta
- Opettaja voi edellyttää, että palvelua käytetään

2) Palvelut, jotka edellyttävät rekisteröitymistä

- Kysyttävä suostumus oppijalta (alle 18-vuotiaalta lisäksi huoltajan lupa)
- Vaihtoehtoinen suoritustapa tarjottava pyydetessä

3) Palvelut, joihin ei tarvita tunnuksia, mutta palveluun tallennetaan teoskynnyksen ylittäviä tuotoksia (ks. kohta tekijänoikeudet)

- Kysyttävä suostumus oppijalta (jos tallennus on julkinen, alle 18-vuotiaalta lisäksi huoltajan lupa)
- Vaihtoehtoinen suoritustapa tarjottava pyydetessä

Suositus on, että opintojen alussa kerätään oppijoilta ja huoltajilta suostumus em. tunnistettujen sosiaalisen median palveluiden käyttöön osana opiskelua. Oppilaitoksissa on hyvä tehdä linjaukset siitä, miten suostumuslomakkeen ulkopuolelle jääviä palveluita on mahdollista ottaa joustavasti käyttöön. Sosiaalisen median opetuskäytön periaatteista on tiedotettava oppijoille ja heidän huoltajilleen.

3. Sosiaalisen median opetuskäyttöön liittyvät vastuut

Oppilaitoksen ja opettajan vastuu sosiaalisen median opetuskäytössä

Oppilaitoksilla on juridinen vastuu oppijoiden opintoihin liittyvästä verkkotyöskentelystä. Oppilaitoksissa on huolehdittava, että sekä opettajia että oppijoita opastetaan palveluihin rekisteröitymisessä ja heille opetetaan turvallisten salasanojen käyttö sekä yksityisyyden suojaamiseen liittyvät asiat. Sosiaaliseen mediaan liittyvistä käyttöehdoista, tekijänoikeuksista sekä turvallisesta ja eettisestä käytöstä on keskusteltava oppijoiden kanssa.

Opettajan tulee tutustua palvelun käyttöehtoihin huolellisesti ja varmistua palvelun soveltuvuudesta oppijoille. Palvelujen käyttöehdoissa mainittuja ikärajoja on noudatettava. Palvelun käyttöönoton yhteydessä sovitaan yhteiset toimintatavat. Lisätietoa eri palvelujen käyttöehdoista ja ikärajoista löytyy Opetushallituksen verkkosivuilla, <http://www.edu.fi/>.

Opetustoimen henkilöstön tulee omassa sosiaalisen median käytössään vastata siitä, että hän ei omassa sosiaalisen median käytössään esitä tai viittaa asioihin, jotka koskevat:

- Luottamuksellisia tai salassa pidettäviä tietoja
- Työpaikan sisäisiä, opettajakollegoja tai esimiehiä koskevia asioita
- Oppilaiden, heidän huoltajiensa tai lähipiirinsä henkilökohtaisia asioita
- Opetuksen järjestäjään, opetusjärjestelyihin tai kouluun liittyviä työnantajaa tai yksittäisiä henkilöitä loukkaavia mielipiteitä. (Opetusjärjestelyihin liittyvä kritiikki käsitellään esimieskeskusteluissa tai työsuojelullisissa toimenpiteissä.)

Oppilaita ja opiskelijoita tulee opastaa ja kasvattaa omassa sosiaalisen median käytössään vastaamaan siitä, että he eivät sosiaalista mediaa käyttäessään:

- Välitä koulua, opettajia tai oppilastovereita koskevia salassa pidettäviä, loukkaavia tai henkilökohtaisen yksityisyyden suojaan kuuluvia asioita
- Välitä tai tallenna laitteelleen tai verkkoon koulua, opettajia tai oppilastovereita koskevaa materiaalia (kuvaa, äänitettä tai nauhoitettua / reaaliaikaista video- tai äänitemateriaalia) ilman asianomaisten lupaa
- Toimi multimedialaitteiden ja netiketin käytössään vastoin koulun ohjeistuksessa ja järjestyssäännöissä sovittua toimintatapaa

Tekijäoikeudet

Sosiaalisen median opetuskäytössä on huomioitava tekijänoikeuslait. Erityistä huomiota on syytä kiinnittää teoskynnyksen ylittävien sisältöjen käyttöön opetuksessa sekä teoskynnyksen ylittävien sisältöjen viemiseen ulkopuolisten tahojen verkkopalveluihin. Teoskynnyksen ylittäviä ovat esimerkiksi ainekirjoitukset, runot, nuotit, sanoitukset ja itse otetut valokuvat. Matematiikan harjoitukset, erilaiset ohjeet ja reseptit puolestaan eivät ylitä teoskynnystä. Alaikäisten oppijoiden tuotosten julkaisuun verkossa täytyy olla oppijan oman suostumuksen lisäksi huoltajan lupa. Tekijänoikeuskysymyksiä käsitellään monipuolisesti esimerkiksi Opetushallituksen verkkosivuilla, <http://www.edu.fi/>

Suosituksena on käyttää avoimiin lisensseihin perustuvia materiaaleja ja kannustaa oppijoita lisensoimaan omat tuotoksensa esimerkiksi Creative Commons lisenssillä.

Lisätietoja tekijänoikeuksista ja Creative Commons lisensseistä <http://www.operight.fi/>.

Lisämateriaalia

Kopiraittilan koulu : <http://kopiraittila.fi/>